

Programma 7 | Volksgezondheid en

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

Doelstelling

Opsterland behoudt en beheert haar hoogwaardig leefmilieu in samenwerking met inwoners en bedrijven.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Duurzaamheid

Duurzaamheid en minder gebruik van energie en grondstoffen zijn nodig om onze samenleving leefbaar te houden. Als gemeente geven we het goede voorbeeld. Bijvoorbeeld door het verduurzamen van gebouwen en het vergroten van de biodiversiteit. We houden daarbij rekening met wat gezichtsbepalend is of wat cultuurhistorisch waarde heeft.

Samenhang

De aandacht voor duurzaamheid heeft veel samenhang met een goede aandacht voor de natuur, de landbouw, de waterkwaliteit enzovoort. Bij het nemen van maatregelen houden we met die samenhang zo veel mogelijk rekening.

Gezondheid

Lichamelijke en geestelijke gezondheid bepalen sterk of iemand gelukkig is. Dat geldt ook voor de samenleving als geheel. Daarbij hebben inwoners zelf de regie op hun leven. Als gemeente stimuleren wij inwoners om mee te doen in de samenleving. Wij moedigen de inwoners aan tot gezond gedrag. Waar dat kan ondersteunen wij dat.

Kaderstellende documenten

Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)

Watertakenprogramma 2020 – 2025

Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving - Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020 - 2024 OWO-gemeenten

Preventie- en handavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022

Preventieagenda Opsterland 2021-2030

Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2018

Omgevingsvisie 2015-2030

Transitievisie Warmte gemeente Opsterland

Zonneplan Opsterland

Reguliere werkzaamheden

- Stimuleren gezondheidsprojecten, bijvoorbeeld via de buurtsportcoaches
- Accounthouderschap dorpen voor energietransitie
- Accounthouderschap groene ondernemers (bijvoorbeeld ontwikkelaars zonneparken)
- Onderhouden openbare verlichting
- Onderhouden riolering en watergangen

Thema Milieu

Inleiding

In het Nationaal Deltaprogramma 2022 staan plannen van de overheid. Het doel is om alle steden, dorpen en buitengebieden zo in te richten, dat we voorbereid zijn op de gevolgen van toenemende hitte, droogte en extreme neerslag. In 2015 hebben alle overheden samen al afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. Zo mogen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de risico's door extreem weer en overstromingen niet verder toenemen. We moeten de bestaande ruimte zo beheren en onderhouden dat de kans op schade en slachtoffers afneemt.

Met andere overheden in Fryslân hebben we de 'klimaatstresstest' uitgevoerd. Dat is een eerste stap naar een klimaat adaptieve (we passen ons aan het veranderende klimaat aan) en waterrobuuste (we kunnen het regenwater aan) omgeving. We hebben deze kwetsbaarheden nader onderzocht.

Nu zijn we toe aan het maken van keuzes voor mogelijke oplossingsrichtingen.

Doelstellingen

De omgeving en het rioolstelsel in Opsterland zijn klimaatadaptief en waterrobuust

Wanneer riolering aan vervanging toe is, vervangen we deze door een klimaatbestendig gescheiden stelsel. Als we nieuwe riolering aanleggen bij uitbreidingsplannen, is die klimaatadaptief en toekomstbestendig. Alleen als dat niet doelmatig kan, vervangen we het riool door een gemengd riool. We kijken ook naar maatregelen die we aan het riool kunnen koppelen om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Voorbeelden zijn het aanleggen van wadi's of aanpassingen aan de weg voor tijdelijk opvang van wateroverlast op en naast de weg.

Maatregelen

We hebben in 2025 100% van de huidige en te verwachten knelpunten van wateroverlast in beeld

Omschrijving (toelichting)

In 2025 hebben we alle huidige en te verwachten knelpunten van wateroverlast in beeld. De gemeenteraad heeft dan de kaders bepaald om deze knelpunten op te lossen.

Kwaliteit (toelichting)

Doelstellingen

Vrijwilligers ruimen het zwerfafval op

We maken in alle dorpen actieve himmelploegen mogelijk.

Maatregelen

We maken het in 2024 mogelijk dat elk dorp een himmelploeg heeft

Omschrijving (toelichting)

Het landelijke zwerfafvalbudget liep van 2013 - 2022. Er komt een nieuwe regeling. We kunnen dan het budget voor 2024 met terugwerkende kracht aanvragen.

We maken het mogelijk dat er in alle dorpen actieve himmelploegen zijn. Daarvoor benaderen we de dorpen zonder himmelploeg actief. Dat doen we via de verenigingen van plaatselijk belang.

Kwaliteit (toelichting)

Doelstellingen

Er is een gezonde balans tussen natuurlijke duisternis en een veilige leefomgeving

Het verlichten van de openbare ruimte kent voor- en nadelen. Verlichting kan zorgen voor lichtvervuiling en het kost geld. Tegelijk kan verlichting helpen om de omgeving veilig en leefbaar te maken. We zorgen voor een goede balans tussen die twee.

Maatregelen

In 2024 is 90% van de huidige installaties voorzien van LED-verlichting

Omschrijving (toelichting)

In 2024 is 90% van het huidige areaal voorzien van de energiezuinige en duurzame LED-techniek. Dit doen we door het plaatsen van nieuwe armaturen wanneer de oude (bijna) zijn afgeschreven. Of we gebruiken retrofit, waarbij het binnenwerk wordt omgezet.

Kwaliteit (toelichting)

Thema Gezondheid en Leefstijl

Doelstellingen

Onze inwoners sporten en bewegen om gezond te blijven

Door actief sporten en bewegen doen inwoners mee aan de samenleving. Ze werken ook aan de eigen lichamelijke en geestelijke gezondheid. Sporten en bewegen zorgen dat inwoners zich fitter en energiekeker voelen. Sporten en bewegen helpen bij een gezonde leefstijl en een samenleving waarin iedereen meedoet.

Maatregelen

In 2024 is in elk deelnemend dorp een nieuw sport- en beweeginitiatief opgestart

Omschrijving (toelichting)

Het Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland 2.0 is dé aanjager voor sport- en beweeginitiatieven. We gaan met de hulp van de buurtsportcoaches in gesprek met verenigingen. Zo start in elk deelnemend dorp een nieuw sport- en beweeginitiatief.

Kwaliteit (toelichting)

We stimuleren verenigingen en commerciële sportaanbieders om in 2024 drie activiteiten voor jongeren op te zetten

Omschrijving (toelichting)

De buurtsportcoaches stimuleren verenigingen en commerciële sportaanbieders om drie activiteiten op te zetten. Dat kan samen met de buurtsportcoaches en Code Hans. Hiermee komen jongeren op een positieve manier in aanraking komen met sport.

Kwaliteit (toelichting)

We gaan in 2024 een groep niet-sporters in Gorredijk wekelijks laten sporten en bewegen

Omschrijving (toelichting)

In 2024 starten we in Gorredijk, samen met de buurtsportcoaches, een initiatief. Daardoor gaan niet-sporters wekelijks sporten en bewegen. Dit initiatief gebeurt samen met sc Heerenveen. Deze club gaat hiervoor actief werven onder seizoenkaarthouders die graag wekelijks in beweging willen komen.

Kwaliteit (toelichting)

In 2024 haalt minstens 50% van de scholen het Gezonde school-vignet

Omschrijving (toelichting)

Wij borgen de aanpak Sûn Opsterlân als aanjager van de gezonde leefstijl. Wij stimuleren alle basisscholen aan de slag te gaan om het Gezonde School-vignet te halen. Om dat daarna in hun beleid vast te leggen. In 2024 doet minstens 50% van de scholen mee.

Kwaliteit (toelichting)

Thema Duurzaamheid

Doelstellingen

De gemeente geeft het goede voorbeeld op het gebied van duurzaamheid

Wij geven als gemeente het goede voorbeeld. Daarmee inspireren we onze inwoners, organisaties en bedrijven. We benutten kansen om onze gebouwen, ons wagenpark en ons gereedschap te verduurzamen en duurzaam in te kopen. Goede voorbeelden maken wij zichtbaar.

Maatregelen

In 2026 is de helft van ons gemotoriseerde gereedschap elektrisch

Omschrijving (toelichting)

We vergroenen ons gemeentelijk wagenpark en gereedschap. In 2026 is de helft van ons gemotoriseerde gereedschap elektrisch (ten opzichte van 10% in 2022).

Kwaliteit (toelichting)

In 2024 staan we op niveau 3 op de CO2-prestatieladder

Omschrijving (toelichting)

De CO2-prestatieladder is een instrument om inzicht te krijgen in de CO2-reductie binnen onze organisatie. Wij laten ons in 2024 certificeren op de CO2-prestatieladder niveau 3. Dat is een goed instapniveau.

Kwaliteit (toelichting)

Wij nemen in 2024 concrete maatregelen om onze gemeentelijke gebouwen te verduurzamen

Omschrijving (toelichting)

Onze bedrijfsgebouwen voldoen met de aanpassingen van de laatste jaren ruimschoots aan de wettelijke duurzaamheidseisen. We hoeven nu dus geen grote investeringen te doen.

Bij het (groot) onderhoud benutten wij kansen om verder te verduurzamen.

1. We plaatsen in 2024 zonnepanelen op of bij onze loods in Ureterp, eventueel in combinatie met opslag op en bij enkele van onze gebouwen. Het is overigens nog onzeker of het netwerk teruglevering mogelijk maakt en of het dus economisch een reële mogelijkheid is.
2. We voeren in 2024 duurzaamheidsmaatregelen uit bij MFC Dundelle in Bakkeveen.

Kwaliteit (toelichting)

Doelstellingen

Wij halen in 2035 een energiebesparing van een equivalent van 150.000 MWh

Om in 2035 energieneutraal te zijn, realiseren we in 2035 een energiebesparing van 150.000 MWh ten opzichte van het jaar 2018. Eind 2026 hebben we daarvan 100.000 MWh gerealiseerd.

Maatregelen

In 2024 voeren we met drie dorpen/energiecoöperaties plannen uit om aardgas te besparen

Omschrijving (toelichting)

Op basis van de transitievisie warmte en ons uitvoeringsprogramma werken we nu al met dorpen een campagne uit om energie te besparen. We gaan in 2024 verder met campagnes in minimaal drie nieuwe dorpen.

Kwaliteit (toelichting)

We geven in 2024 uitvoering aan de specifieke uitkering lokale aanpak isolatie

Omschrijving (toelichting)

We hebben van het Rijk (Nationaal Isolatie Programma) geld gekregen voor de aanpak van slecht geïsoleerde koopwoningen (labels D, E, F, G) onder de gemiddelde WOZ-waarde. Daarvoor hebben we binnen OWO-verband een plan van aanpak uitgewerkt. Dat hebben we ook provinciaal afgestemd.

In 2024 werken we het plan van aanpak isolatie Opsterland verder uit en dan voeren we het ook uit. In onze communicatie en ondersteuning richten we ons daarbij vooral op woningeigenaren die ook in aanmerking komen voor de subsidieregeling 'Aanpak energiearmoede door energiebesparing'. Bij de uitvoering betrekken wij de energiecoaches.

Kwaliteit (toelichting)

We geven in 2024 in onze nieuwe (prestatie)afspraken met woningcorporaties over de verduurzaming van woningen specifiek aandacht aan eigenaren van voormalige huurwoningen

Omschrijving (toelichting)

Met de corporaties en de huurdersorganisatie maken we jaarlijks afspraken over de verduurzaming van de sociale huurvoorraad. Wij stimuleren de corporaties daarbij om planmatig onderhoud en kwaliteitsverbetering niet alleen te doen. In 2024 is ons doel dat ze eigenaren van voormalige huurwoningen van hetzelfde type (in dezelfde rij/straat) hierbij betrekken. We zullen de eigenaren dan actief informeren over subsidiemogelijkheden.

Kwaliteit (toelichting)

Wij bouwen in 2024 het energieloket verder uit

Omschrijving (toelichting)

Informatie en advies over energiebesparing is laagdrempelig toegankelijk. Daarvoor is er het energieloket. Dit bestaat uit een netwerk van lokale energiecoaches, energie-adviseurs, het digitale

(telefonische) duurzaamheidsloket en ondersteunende professionals. We gaan dit netwerk in 2024 verder uitbouwen en verstevigen.

1. Er zijn nu in totaal circa 40 energiecoaches in bijna alle dorpen van onze gemeente. Dit aantal houden we in stand door opleiding, bijscholing en ondersteuning.
2. We updaten de lijst van beschikbare energieadviseurs in de regio.
3. We subsidiëren het opstellen van woningverbeterplannen door deze adviseurs.
4. We onderzoeken de mogelijkheid van een 'OWO-energiebureau'. Daar kunnen vooral minder zelfredzame inwoners terecht. Ze krijgen ondersteuning bij energiebesparing en bij het verduurzamen van hun woning. Vanuit dat energiebureau coördineren we de inzet van energiecoaches en – adviseurs.
5. Daarnaast blijven we gebruik maken van het digitale/telefonische loket.

Kwaliteit (toelichting)

Doelstellingen

Wij realiseren in 2035 een equivalent van 450.000 MWh duurzaam opgewekte energie

Opsterland is in 2035 energieneutraal. Daarvoor is aan de ene kant energiebesparing nodig, Aan de andere kant hebben we een duurzame opwek van 450.000 MWh energie nodig. Dit bereiken we met energie uit zon, wind en groen gas uit mono-mestvergisting en energieopslag.

Maatregelen

We brengen in 2024 de meest geschikte locaties voor de opwek van duurzame energie in kaart

Omschrijving (toelichting)

Onze gemeente heeft veel opgaven die invloed hebben op het gebruik en de beleving van ons landelijk gebied. Naast de energietransitie gaat het om infrastructuur, uitbreiding van bedrijfsterreinen, woningbouw en het Frysk Programma Landelijk Gebied. Deze opgaven gaan wij in samenhang bekijken. Wij zijn in 2023 met een ruimtelijke puzzel begonnen. In 2024 leidt dat tot een kanskaart. Daarbij betrekken wij de samenleving. De gemeenteraad heeft daarin het laatste woord.

De resultaten verwerken wij in het Zonneplan en het Omgevingsplan en brengen wij in in de Regionale Energie Strategie (de RES).

Kwaliteit (toelichting)

We doen in 2024 onderzoek naar (kleinschalige) collectieve warmte-oplossingen

Omschrijving (toelichting)

Voor het overgrote deel van onze gemeente zijn (individuele) volledig elektrische of hybride warmteoplossingen het enige warmte-alternatief voor aardgas. Op een aantal locaties zijn misschien kleinschalige collectieve warmte-oplossingen (in combinatie met aquathermie, warmteopslag) mogelijk. De haalbaarheid daarvan gaan we in 2024 onderzoeken.

Omdat de problematiek in de rest van Friesland vergelijkbaar is, doen we dit in provinciaal verband, in aansluiting op de Regionale Energie Strategie (de RES).

Kwaliteit (toelichting)

We stellen in 2024 een businessplan voor het oprichten van een gemeentelijke energiecoöperatie op

Omschrijving (toelichting)

In 2023 hebben we het onderzoek naar een gemeentelijk energiebedrijf afgerond. Aanvullend op de conclusies en aanbevelingen blijven er nog belangrijke vragen. We hebben meer inzicht nodig. Wat levert een gemeentelijke energiecoöperatie ons op? Hoe levensvatbaar is zo'n coöperatie? Om die vragen te beantwoorden, laten we een businessplan opstellen. Dat plan geeft inzicht in de (langjarige) opbrengsten. Ook laat het de risico's zien om met een gemeentelijke energiecoöperatie mee te doen in een of meer commerciële initiatieven.

Het businessplan is in 2024 klaar. Op basis van dat plan volgt een nieuw voorstel aan de gemeenteraad.

Kwaliteit (toelichting)

Wij geven in 2024 invulling aan de transitievisie warmte voor onze gemeente

Omschrijving (toelichting)

Eind 2021 heeft de gemeenteraad de transitievisie warmte opgesteld. In 2024 geven wij invulling aan deze visie met een aantal taken en activiteiten.

1. We gaan verder met het opstellen van dorp-/wijkuitvoeringsplannen. De ervaringen die we nu in drie dorpen opdoen gebruiken we in andere dorpen.
2. We doen aan de Friese Energietafel (FET) mee aan haalbaarheidsonderzoeken naar (semi-)collectieve warmte-alternatieven.
3. We communiceren het hele jaar door. De communicatie is gericht op bewustwording en het belang van aardgasvrij-ready maken.

De transitievisie geeft op dorps-/wijkniveau een eerste richting aan het alternatief voor het verwarmen met aardgas (met ruimte voor individuele initiatieven). We houden in de dorp-/wijkuitvoeringsplannen rekening met zo laag mogelijke maatschappelijke kosten en met de technische mogelijkheden.

Kwaliteit (toelichting)

Beleidsindicatoren

		Opsterland			Nederland		
Beleidsindicatoren	Eenheid	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Fijn huishoudelijk restafval	Aantal kg per inwoner	158	153	*	170	169	*
Hernieuwbare elektriciteit (1)	%	18,1%	27,20%	*	26,8%	33,20%	*

Bij een verdieping van de cijfers blijkt dat met name gemeenten met veel windmolens en / of biomassacentrales hoog scoren. Dit verklaart de relatief lage realisatie van Opsterland

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 7 september 2023

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 7 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	7.900	10.517	8.612	8.569	8.030	8.030
Baten	7.402	9.203	7.809	7.814	7.249	7.249
Saldo voor bestemming	-498	-1.314	-803	-755	-781	-781
Mutaties reserves						
Lasten	783	775	-	-	-	-
Baten	158	392	61	-	-	-
Saldo na bestemming	-1.123	-1.697	-742	-755	-781	-781

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie begroting 2023/2024
Saldo per taakveld			
7.1 Volksgezondheid	-1.523	-1.497	26
7.2 Riolering	889	1.098	209
7.3 Afval	728	712	-16
7.4 Milieubeheer	-1.270	-1.068	202
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-138	-48	90
Saldo voor bestemming	-1.314	-803	511
Stortingen reserves			
Aanvullende dotatie reserve Duurzaamheid	-775	-	775
Totaal stortingen reserves	-775	-	775
Onttrekkingen reserves			
Perspectiefbrief 2023	392	-	-392
Teruggave afvalstoffenheffing 2022	-	61	61
Totaal onttrekkingen reserves	392	61	-331
Saldo na bestemming	-1.697	-742	955

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2024 € 955.000 voordeliger dan in 2023

Taakveld 7.1 Volksgezondheid geeft in 2024 een voordeel van € 26.000 ten opzichte van 2023

De kosten van dit programma zijn gestegen door een hogere bijdrage aan Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel volksgezondheid (perspectiefbrief 2023). Dit geeft een nadeel van € 74.000 ten opzichte van 2023. Voor Gezond in de Stad (GIDS) is in 2023 eenmalig € 50.000 onttrokken uit de Algemene Reserve (perspectiefbrief 2023). Dit is een voordeel in 2024. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van € 36.000. De lagere kapitaallasten geven in 2024 een voordeel van €14.000.

Taakveld 7.2 Riolering geeft in 2024 een voordeel van € 209.000 ten opzichte van 2023

In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.3 Afval geeft in 2024 een nadeel van € 16.000 ten opzichte van 2023

In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.4 Milieubeheer geeft in 2024 een voordeel van € 202.000 ten opzichte van 2023

Voor de lokale duurzaamheidsagenda werd een bedrag van € 58.000 beschikbaar gesteld en voor natuurbescherming € 20.000 (perspectiefbrief 2023). Deze bedragen werden onttrokken uit de Algemene Reserve. Dit geeft in 2024 een voordeel van € 78.000 ten opzichte van 2023. De bijdrage aan de FUMO is in 2024 door de gewijzigde berekeningssystematiek € 14.000 hoger dan in 2023, dit geeft een nadeel.

In de Meicirculaire 2022 werd € 224.000 ontvangen om het bestaande klimaat- en energiebeleid voort te zetten. Dit budget werd in de begroting 2023 opgenomen en onttrokken uit de Algemene Reserve (perspectiefbrief 2023). Dit geeft nu in de begroting 2024 een voordeel van € 224.000.

In 2023 werd een budget van € 40.000 onttrokken uit de Algemene Reserve en werd opgenomen voor het Uitvoeringsprogramma energietransitie (perspectiefbrief 2023). Dit geeft in de begroting 2024 een voordeel. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 131.000.

Overige budgetwijzigingen geven een voordeel van € 5.000.

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria geeft in 2024 een voordeel van € 90.000 ten opzichte van 2023

De lagere storting in de voorziening Begraafrechten geeft een voordeel van € 10.000. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van € 80.000.

De mutaties in de reserves geven een voordeel van € 383.000

De dotatie van € 775.000 aan de reserve Duurzaamheid is opgenomen in de perspectiefbrief 2023.

In 2024 is voor de teruggave afvalstoffenheffing 2022 € 61.000 onttrokken uit de Algemene reserve. Deze onttrekking is verwerkt in de afvalstoffenheffing 2023.

De overige onttrekkingen uit de reserve worden in taakveld 7.1 en 7.4 toegelicht.